Rachel Trezise - Andrea Rožić

Café Modra propast

Mamica se opet bavila svojim brkovima, jak miris voska, kovrče pare iznad lonca. Bila je grozno opsjednuta uklanjanjem dlaka; ovo joj je bilo drugi put u tjedan dana. Pribor razbacan po pultu u prednjem dijelu kafea, ljepljive posudice voska među prašnjavim staklenkama za slatkiše, drveni štapići vire iz posude za žličice za kavu. "Uz malo sreće, ti ovo nećeš morati raditi", rekla je nanoseći zlaćanu smjesu iznad gornje usnice. Pogledala se u zrcalu na reklami Coca-Cole koja je visjela na zidu s brodskim podom i pritisnula komad gaze na usta dok se tekućina ne stvrdne. "Vidi me, ja sam Sicilijanka. Prekrivena dlakama koje ne želim, kao Turkinje, kao Grkinje. Ali ti si Irkinja, Majella, i bjelja od toga ne možeš biti. 'Trebaju ti samo dvije generacije da se asimiliraš.' To mi je rekao tvoj stari nono kad si se rodila. 'Sad si Irkinja, Bonfilia. I imaš irsku bambinu kao dokaz.'" Uprla je štapićem u mene. "Ali nisam postala plavuša zbog tebe, je l' da?"

Moj je nono sjedio u stražnjem dijelu prostorije, u separeu uz prozor. Ustajao je u četiri svakog jutra, dolazio u gaćama i naopako okrenutom vunenom džemperu i sjedio u kafeu. Nije se micao do osam uvečer, jeo je mliječne kekse i smrdio na pišalinu, kako obično mirišu devedesetogodišnjaci. Ponekad si je umišljao stvari; vikao na ljude kojih nema, bijesno mahao rukama. Mamica je rekla da ponovno proživljava dane u talijanskoj mornarici kada se borio u Španjolskom građanskom ratu. Uopće nije obraćao pažnju na nas jer se u njegovoj šašavoj glavi još nismo ni rodile. Ni mi nismo previše obraćale pažnju na njega, pa zato nismo ni primijetile da je prošli tjedan imao drugi moždani udar.

"Au", mamica je jauknula potegnuvši gazu s usnice. A u isto se vrijeme čuo još jedan zvuk, glasno klepetanje zvonca iznad ulaznih vrata. Strašno visok tip žute kose kao Shaggy iz Scooby-Dooa stajao je na ulazu, s vjetrovke mu se cijedila kiša, a pod rukom je imao promočeni kartonski fascikl. "Izvol'te", rekla je mamica, sumnjičavo ga odmjeravajući dok je brisala kapljicu krvi s usana.

"Mogu li dobiti kavu?" pitao je kopajući po džepu u kojem su zveckale kovanice.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.4.lt.2

"Naravno", odgovorila je mamica. Ali nije ustala. Umjesto toga pomno mu se zagledala u lice, kao optičar koji traži prvi znak mrene.

"Recite, bi li vam smetalo da se smjestim tamo u onaj mali separe?" rekao je pokazujući rukom na mjesto u dnu kafića. Amer, bila sam sigurna u to. Izvukao je fascikl ispod ruke i pokazao ga mamici, ali ništa na njegovoj običnoj bež naslovnici nije dalo naslutiti što je u njemu. "Ja sam pisac u rezidenciji na Sveučilištu Queens ovaj semestar", rekao je kao da se opravdava. "Tamo je pomalo gužva u ovo doba godine, a moram dovršiti roman. Nećete ni znati da sam tu."

"Jesi siguran da nisi novinar?" upita mamica glasa tromog od jutarnjih lijekova. "Mislila sam da moraš biti mrtav da bi bio pisac, a i daleko si od Sveučilišta, ne?"

"Tražio sam neko tiho mjesto", rekao je i malo se zarumenio.

Kimnula je glavom prema stolu u dnu. "Ah, ajde odi", rekla je.

I tako je naš čovjek stavio nekoliko kovanica na šank pored trakica voska i nervoznim korakom otišao na drugi kraj kafića. Ah, činilo mi se jako hrabrim što je prešao cijeli taj put, i to čak kroz opasni Sandy Row. Četiri mjeseca nismo imali pravu mušteriju, otkako su MacDermotti dobili novac od osiguranja za svoju pečenjaru i pretvorili je u kafić koji se zove Vidimo se na kavi. "Što oni znaju o kavi?" komentirala je mamica. "Curice koje se igraju konobarica s onim idiotskim plastičnim pločicama za ime i suknjama dovde." Zagrizla je privjesak na lančiću, zubom ga udubivši između slova N i F. "Imali su sreće što im je to malo šrapnela uletjelo kroz prozor. Da ja imam te novce već bih bila na putu za Ameriku."

U sedamdesetima je bilo drugačije. Turisti su tada dolazili čak iz Bangora kupiti nonin sladoled od vanilije. Nona je radila strašan sladoled. Naša kavana dobila je ime po boji njenih očiju. Moj je djed u to vrijeme ličio zidove u kuhinji. Prinio je paletu njenim očima i izabrao nijansu koja im je bila najsličnija: Modra propast, svijetla, iskričava plava, poput starog džina. Mama kaže da nosi nesreću i da će ga promijeniti prvom prilikom, ali nono nije znao što to ime znači; engleski mu tada nije bio jača strana. Nisam nikada vidjela nonine oči jer je umrla dva dana prije mog rođenja. Na slikama izgledaju kao da uopće nemaju boju, bijele kao kip Majke Božje u katedrali Svetog Petra, onaj od slonovače; kao da je slijepa.

Nona je mamicu pokušala naučiti sve o sladoledu, kako koristiti punomasno mlijeko umjesto maslaca, ali mamica je bila nestrpljiva k'o sam vrag, pa je samo moj tata uspio naučiti. Tata je umro na dan proslave mog trećeg rođendana, oteo ga je i ubio vođa Mesara iz Shankill Roada na putu do supermarketa u ulici Linfield kamo je išao po plastične vilice i noževe. Policajci su ga našli dva dana kasnije iza kuća na Shankillu. Mamica mi je rekla da nije gledao kud hoda i da ga je pregazio autobus. Saznala sam da laže kad je na bdijenju neki pijani starkelja rekao da je tatin lijes zatvoren jer mu je tijelo unakaženo. Otprilike u to vrijeme mamica je zavoljela uklanjanje dlaka i tablete za smirenje. Tada su joj bile drage i križaljke. Držala je cijeli bunt na pultu pored sebe i kemijsku zataknutu iza uha. Jednom kad je bila na zahodu zavirila sam u križaljku koju je ostavila na pultu i vidjela da je sve krivo riješila. Umjesto odgovora na pitanja, napisala je tatino ime puno puta, u svako polje gdje je moglo stati. Čak sam i ja znala da euroazijska biljka s mirisnim, bijelim cvjetovima, od pet i sedam slova, nije Tommy O'Keeffe.

"Majella, hoćeš li našem čovjeku napraviti finu šalicu kave?" reče mamica. Tako dugo nisam vidjela pravu mušteriju da sam sramežljivo stajala iza pulta odakle sam kroz musavo staklo vitrine s kolačima mogla pratiti događaje. "Kavu?" upitala sam.

"Da, kavu", reče. "Hajde, dijete, ne pravi se pametna." Jako je dobro znala da je aparat za kapučino pokvaren, ali samo mi je namignula i vratila se svom odrazu u ogledalu. Par minuta razmišljala sam što ću napraviti, a onda sam uzela svoj plastični servis za čaj iz kutije s igračkama. Bio je krasan, kažem vam, krasan, crven s bijelim točkicama i sjajan, samo malo izgrižen po rubu. Pretvarala sam se da pravim kavu u jednoj od šalica i pritiskala jezik na nepce oponašajući šištanje one stare cjevčice za pjenu. Kad je kava bila gotova, odnijela sam je našem Ameru, onako kako me mama učila: polako da ne prolijem po pločicama na podu, uz mali naklon dok je strašno nježno stavljam na stol. Mama me puno toga učila sad kad nije bilo škole zbog početka uskršnjih parada. Nije se imalo što raditi osim gledati kako se okomljuje na gospođu Lynch iz građanske patrole ili slušati kako joj se glas mijenja i postaje visok ili dubok ovisno o tome koje je tablete popila.

Muškarac je napućio usne ugledavši moju plastičnu šalicu za čaj. Da ju je pokušao podići, kažiprst bi mu se sigurno zaglavio u dršci. Pogledao je moju majku nadajući se pomoći, ali ona je sada spavala, a zapetljana crna kosa bila joj je razasuta po laminiranom pultu. "Hajde gospodine, nije pristojno odbiti", rekla sam nutkajući ga da popije iz dječje šalice kao što sam radila gostima kad

sam bila mala beba. Ali sad sam imala sedam godina, velika djevojka, i nisam se više mogla uživjeti. Spremao se ustati kad se moj djed oglasio.

"Ni makac, šupčino", reče nono svojim digićkim naglaskom, uperivši rukom u njega kao pištoljem, s dva ispružena prsta ciljajući prema muralu Bobbyja Sandsa vani na fasadi. Iz kuta sivih usana cijedila mu se tanka nit bijele sline. "Zabranjeno područje, rapporto kapetanu korvete."

"Smiri se, nono!" rekla sam, posramljena, i hvala bogu, smirio se, zatvorio usta i vrškom prsta gurkao svoje kekse. Okrenula sam se našem Shaggyju Rogersu i rekla, "Ne obazirite se na njega, gospodine, igra se rata. Nije pri sebi, znate." Naš je čovjek samo kimnuo i počeo ispisivati stisnute redove grbavih riječi u svoj veliki blok, glave nagnute nad papir, kao da se ništa nije dogodilo. Neko sam mu se vrijeme nalukavala preko ramena, a onda sam odšetala nazad do vitrine i svoje kolekcije barbika u njoj. Izabrala sam Breskvicu. Ona je još jedina imala oba cijela oka. Ostalima sam ih uglavnom iskopala. "A kak' si ti, Breskvice?" pitala sam dok sam je dizala sa šnite pljesnivog biskvita koju sam koristila kao krevet.

"Hej, Majella", rekla je. "Danas izgledaš mrak."

"Da, znam", rekoh, čučnuvši da me Shaggy ne vidi. "Maznula sam mami ruž iz torbice, bome jesam. Ššš, tiho." Stavila sam prst na svoja usta i šapnula, "Znaš li da onaj tamo Amerikanac piše knjigu, ha? Da! Cijelu knjigu o maloj, plavoj curici koja se utopi u loncu juhe od graška."

"Ah, ti šuti, Majella", reče gledajući me kao da sam glupa. "Ne piše knjigu o tome. Piše knjigu o čovjeku kojem prerežu grkljan kao svinji. Bit će i njegova slika na naslovnici: glava će mu visjeti kao barjak na stupu. I sliči na tvog tatu, da, baš da."

"Nije istina", rekla sam stežući joj šal boje breskve oko vrata tako da se zagrcnula. "Piše knjigu o čovjeku kojem se trbuh raspukne jer je pojeo previše noninog sladoleda od vanilije. Bili su ubojiti, da znaš. Nije si mogao pomoći."

Breskvica mi se nacerila kao bijesan pas pokazujući snježnobijele zube. "Ne piše", rekla je. "Piše knjigu o tvom noni i svim glupostima koje priča jer je lud. Gledaj kako proučava staroga dok pričamo."

Već se smračilo kad je ustao, blok mu je bio pun do vrha. Mamica se probudila i ponovno zadubila u ogledalo s Coca-Colom, držeći pincetu u ruci. "Ideš, je li?" rekla je kad je pokušao neprimjetno

proći pored nje. Zastao je, nelagodno se nacerivši. Mamica mu se nasmiješila s pincetom u zraku kao da se sprema uhvatiti muhu. "Hoćeš li nam ikad reći o čemu pišeš, ha?" reče protežući se kao mačka.

"To je tajna", odgovori on, petljajući sa svojim fasciklom.

"A jel'?" reče mamica. "Vidjet ćemo mi to još."

I stvarno, Shaggy se vratio idućeg dana s termosicom i porcijom sendviča s maslacem od kikirikija zamotanih u aluminijsku foliju. Dolazio je svakog dana tog proljeća i sjedio na istom mjestu preko puta none, mahnito pišući u svoj veliki žuti blok. Polako, ali sigurno, mamica se vratila u život, iščešljala čvoriće iz kose i nije više drijemala cijelo popodne. Jednog dana početkom svibnja, obrisala je prašinu sa staklenki za bombone na zidnoj polici. Napravila je kolače od rižinih žitarica. "Hoćeš li nam konačno reći o čemu je ta tvoja knjiga?" uzdahnula je jedne večeri dok je Shaggy pakirao stvari.

"Zapravo je pomalo dosadno", reče naš čovjek odmahujući glavom. "O Grčkom građanskom ratu 1946. Vidite? Dosadno je, zato vam nisam rekao."

"O, da", reče mamica. "Rat. To je dosadno. Radije bih zažvalila barakudu nego čitala to sranje. Zašto bi uopće htio pisati o tome? Pogledaj mi tatu tamo, blebeće, senilan k'o vrag. Kažu da se vratio u svoje najbolje dane, ono kad je obavljao Mussolinijev prljavi posao. Nitko ne bi rekao da ima ženu, ili kćer, ili unučicu. Sad ću ti ja reći, ja sam izgubila muža u ratu, e da." Gurnula je kožicu na kažiprstu svojim drvenim štapićem. To je bilo više riječi nego što ih je izgovorila u četiri godine.

"Kojem ratu?" upita on, nalaktivši se na pult.

"Kojem ratu?" upita ona s podsmijehom. Pokazala je rukom prema kamenjem popločenoj ulici. "Ovom, budalo."

"Naravno", reče. "Žao mi je."

"U redu je", reče, teško dišući, kao da ima napadaj astme. "Ali trebao bi pisati o nečemu veselom, kakvu ljubavnu priču, ha?" Lica su im se našla blizu, gotovo su se dotakli nosovima. "Odlazim na nekoliko tjedana", reče on uzmičući. "Kući u Ameriku na zaruke, ali vratit ću se jako brzo. Donijet ću vam neku sitnicu."

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License